

Personalități din lume la Festival

Liviu ORNEA

Chéreau și Brook: fascinația textului

Cred că un spectacol ca acela prezentat în Festival de **Patrice Chéreau** – **La Légende du Grand Inquisiteur** după Dostoievski e de negândit în mediul teatral românesc, în care textul nu se bucură acum, în nici un caz, de respectul pe care i-l acordă francezii. Ceea ce duce, pe de o parte, la montări spectaculoase, dar și, pe de altă parte, la o anume superficialitate a unora dintre regizori în tratarea textului și la neplăcute deficiențe de rostire din partea actorilor*.

Dincolo de aceste observații, mă întreb de unde fascinația pe care o exercită textul dostoievskian ca atare, adică sub forma unui monolog, asupra regizorilor. De ce este interesat un regizor să pună în scenă un text care, indiferent de adâncimea filosofică la care ajunge, oferă prea puține posibilități de construcție teatrală? Ce aduce, în plus față de lectura solitară, rostirea, chiar perfectă și la intensitate incandescentă? Probabil că fiecare are impresia că poate releva ceva important sau că

misterul teatrului apropie într-un mod mai direct spectatorul de gândul scriitorului.

Poate că Chéreau –, nu în ipostaza de regizor, ci în aceea de actor – a fost atras de text. Deși nu cred, pentru că, în acest caz, nu ar fi citit (să observ și că în program nu stătea scris „spectacol-lectură“ și multă lume a fost nemulțumită să vadă actorul intrând cu textul în mână). Chéreau a citit – ba chiar, la un moment dat, s-a întrerupt ca să ia și o gură de apă dintr-o sticlă de plastic căreia i-a înșurubat la loc capacul. Nu știu dacă numai din această cauză – lectura, dar energia nu a trecut în sală, tensiunea nu s-a născut. Unii spectatori au ieșit din sală, alții s-au plictisit copios. Și nu doar din lipsa obișnuinței cu acest gen de spectacol. Tot aveam senzația că ceva urmează să se întâmple, așteptam să-nceapă. Dar n-a început. Am rămas cu amintirea unui glas frumos, a unei dicții remarcabile, a unei rafinate stăpâniri a melodiei limbii franceze, cu spectacolul unui mare actor care părea că nu dă tot ce poate. Pe de altă parte, a fost clar că Chéreau își regizase spectacolul, lucru vizibil în felul cum își schimba pozițiile, de exemplu, folosind toate cele trei scaune din jurul mesei, și în mimarea dialogului. De ce, atunci, a ales acest hibrid, nefericit aș zice, între lectură și spectacol?

Am fost cu atât mai dezamăgit de acest spectacol cu cât, exact cu o lună în urmă, văzusem, la Paris, o versiune a aceluiași text montată de Peter Brook și jucată de Maurice Bénichou (tot o reluare, se mai jucase și în 2004). Spre deosebire de Chéreau, Brook a ales să facă un adevărat spectacol. Durează numai cincizeci și cinci de minute (al lui Chéreau, o oră și jumătate!) și este jucat, nu citit. Textul (adaptat de Marie-Hélène Estienne) începe direct de la scena din piața catedralei (nu are, așadar, preambulul lămuritor, cam lung, ales de Chéreau) și este jucat, insist, jucat admirabil de Bénichou. Pe podeaua de la Bouffes du Nord se află doar un dreptunghi de pânză gri-deschis cu două taburete plasate pe o diagonală. Pe unul dintre ele stă – excelentă idee a lui Brook – un actor tânăr (Ken Higelin), îmbrăcat în negru, care-l întruchipează pe Iisus. Acesta nu rostește nici o vorbă, rezistă imobil în scenă pe toată durata spectacolului, se uită tot timpul la Inchizitor și, la sfârșit, face celebrul gest: sărutul pe buze. Este evident că simpla prezență a partenerului îi permite lui Bénichou să intre în relație cu el și acest lucru se simte. E tensiune, e creștere. Bénichou e un mare actor și are o lungă experiență a lucrului cu Brook. Are o voce profundă, modulată, o frazare inteligentă, o mare ușurință în alternarea celor două roluri: *povestitor* și *inchizitor*. Nu e un spectacol pe care mi-aș dori să-l revăd, dar pot recunoaște că, spre deosebire de al lui Chéreau, în timpul acestuia, liniștea aceea despre care vorbea Brook, – diferită de cea de la început, cea care definește, după el, misterul teatrului – s-a produs.

NOTĂ

* Îmi aduc aminte că am dus un amic francez, care înțelege și vorbește un pic de română, la un spectacol după Strindberg. La pauză, spre surpriza mea, amicul mi-a spus că asta nu poate fi Strindberg, pentru că el recunoaște vorbirea de pe stradă.